

Slovenska poslanica ob svetovnem dnevu lutk

ZAKAJ LUTKA?

Zakaj lutka? Čemu služi? Ali jo sploh potrebujemo?

Vprašanja, ki se bodo morda komu zdela neumestna.

Vsi, ki se ukvarjamo z lutkovnim gledališčem, se nemalokrat znajdemo pred splošno razširjenim mnenjem, da je lutkovno gledališče manjvredna podzvrst gledališča in da je v prvi vrsti namenjeno poučni zabavi številnega otroškega občinstva in zato manj zahtevno tako po izvedbeni kot po vsebinski plati. Da so lutke kot nekakšne igrače, ki poskakujejo, se spakujejo, posnemajo najrazličnejše živali in človeška bitja. Kar ne preseneča, saj so se še sredi prejšnjega stoletja slovenski lutkarji strinjali z naslednjimi stihmi takratne lutkovne »himne«: *Mal pomigaš, mal zarigaš, otroc začno v teater dret*. Kljub večinskemu prepričanju se je odnos do lutkovnega gledališča spreminjal, tako pri lutkovnih ustvarjalcih, kot pri delu občinstva. Na žalost pa tisti, ki imajo škarje in platno, zahtevajo od lutkovnih ustvarjalcev, da si čim več platna priskrbijo sami. To pa posledično pomeni, da morajo *migati* in *rigati*, da bodo otroci *drli v teater*.

Vendar pa ni bilo vedno tako.

V času antične Grčije, ko lutka ni bila uporabljena zgolj kot akter znotraj krajših grobih komičnih prikazov, ki so se izvajali v odmorih velikih gledaliških tekmovanj, ampak je igrala zelo pomembno vlogo tudi med obrednimi svečanostmi. Veliki gibljivi kipi, ki so predstavljali bogove, so v svoji notranjosti imeli napeljane vrvi in vzvode, da so lahko premikali glavo ali roke. Eden ali več svečnikov so bili skriti pod kipom ali za njim in so opravljali „animacijo“ božanstva. Za opravljanje take naloge je bila seveda potrebna vera: vera v božanstvo in vera v smiselnost samega početja, ki je svečeniku – izvajalcu samoumevno narekovala popolno predanost svojemu delovanju. Situacija je identična v primeru igralca z lutko, le s to razliko, da mesto imaginarnega božanstva tokrat zavzame konkretna zamišljena igralska vloga, ki jo mora igralec kot prevodnik prenesti na lutko. Zato je nadvse pomembno, da se igralec do lutke ne vede kot do igrače ali poljubnega predmeta, pač pa se ji posveti z vero v smiselnost svojega delovanja in ji tako daje vso svojo moč: vse, kar počne,

počne zanjo, vsebino svoje vloge namenja lutki. Vse podredi temu, da bo lutka v prvem planu. Na ta način lutka postane njegova gospodarica - vanjo verjame in ji služi. V tem primeru gre za nekakšno temeljno vero v lutko kot igralsko sredstvo, s katerim se igralec izraža, kar bi lahko poimenovali tudi ritualni odnos do lutke. Posledično pa to pomeni, da ta ritualni odnos prispeva k maksimalnemu učinkovanju metafore, ki jo izraža določena lutka. In na ta način lutka služi ustvarjanju bogatega znakovnega izpovedovanja, kar pa je seveda daleč od enostavnega posnemanja realnosti in populističnega igračkanja.

Zato slovenskim lutkovnim igralkam in igralcem polagam na srce, naj se z vsem srcem predajajo božanstvu z imenom LUTKA!

mag. Alenka Pirjevec

Ljubljana, 21. Marec 2019